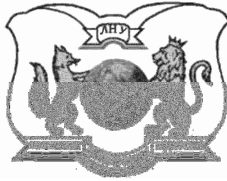

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин і дипломатичної служби**

Серія. Міжнародні відносини Випуск 4.

О.Кучик, М.Мацях

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА

**Методичні вказівки та рекомендації
до академічного курсу**

Львів - 2005

Міністерство науки і освіти України
Львівський національний університет імені Івана Франка
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І
ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ

О.Кучик, М.Мацях

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА

Методичні вказівки та рекомендації
до академічного курсу

Спеціальність: 6.030400 міжнародні відносини

Львів 2005

Друкується за ухвалою Вченої Ради факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка. Протокол № 4 від “ 21 “ лютого 2005 р.

Кучик О, Мацяк М.

Міжнародні відносини і світова політика. Методичні вказівки та рекомендації до академічного курсу. Львів, 2005. – 29с.

Вступ

Академічний курс „Міжнародні відносини і світова політика” викладається на факультеті міжнародних відносин ЛНУ ім.Івана Франка для студентів спеціальностей: міжнародне право, міжнародні економічні відносини та міжнародна інформація.

Питання лекційного курсу згруповані у семи тематичних блоках, що спрямовані на формування у студентів науково обґрунтованих уявлень про міжнародні відносини, учасництво, інтереси і цілі діяльності учасників, види і форми міжнародних відносин, взаємозв'язок між діями держави у сферах політики, економіки, культури та інформації. У лекційному курсі також розглядаються питання принципів і різновидів міжнародного порядку. Їх взаємозв'язок із структурою міжнародної системи.

Теми і питання семінарських занять служать закріпленню лекційного матеріалу. Питання кожного семінарського заняття сформульовані так, що їх розгляд спрямований на конкретизацію та прикладне застосування отриманих на лекціях теоретичних знань. Плани семінарських занять супроводжені списком рекомендованої і додаткової літератури.

Теми рефератів наведені у тексті призначені для самостійної роботи студентів, що виконується ними добровільно з метою поглиблення знань про міжнародних відносин, або ж для самостійного опрацювання тематики курсу.

Список рекомендованої літератури представляє собою перелік обов'язкових для опрацювання наукових праць. Ознайомлення із додатковою літературою може істотно розширити знання доробку провідних вчених, що займалися чи займаються науковими дослідженнями проблематики пов'язаної з міжнародними відносинами.

Мета курсу: сформувати у студентів знання про особливості наукового розуміння та трактування найважливіших явищ і процесів у міжнародних відносинах.

Курс складається із трьох тематичних блоків:

Теоретико-методологічний блок включає у себе сукупність тем присвячених питанням розуміння міжнародних відносин, особливостей їх наукового дослідження на прикладному та теоретичному рівнях, розуміння структурних особливостей міжнародних відносин.

Констативний блок пов'язує ряд тем, що спрямовані на засвоєння студентами знань про найважливіші особливості та механізми функціонування міжнародних відносин у сферах політики, економіки, культури та інформації.

Проблемний блок поєднує ряд тем, які спрямовані на практичне застосування теоретичних знань. Розглядаються найважливіші проблеми сучасних міжнародних відносин у взаємозв'язку із окремими теоретичними концепціями, що спрямовані на їх пояснення і розв'язання.

Вимоги до знань та умінь

У результаті вивчення академічного курсу студенти повинні

знати:

- зміст найважливіших категорій і понять міжнародних відносин;
- найважливіші принципи наукових шкіл теорії міжнародних відносин та розуміти особливості трактування ними сучасності;
- характер найважливіших особливостей, механізмів та рушійних сил міжнародних відносин;
- особливості та механізми функціонування міжнародних відносин у сферах політики, економіки, культури та інформації;
- сутність та специфіку принципів міжнародного порядку.

уміти:

- науково коректно застосовувати основні поняття і категорії теорії міжнародних відносин;
- самостійно інтерпретувати інформацію щодо реальних подій у сфері міжнародних відносин;
- коректно застосовувати методи наукового дослідження та аналізувати явища і процеси сучасного світу;
- орієнтуватись в основних тенденціях та проблемах розвитку глобальної міжнародної системи.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1 Особливості наукового дослідження міжнародних відносин

Складність та комплементарність об'єкту дослідження. Етапи становлення та специфіка науки про міжнародні відносини. Взаємозв'язок між теорією міжнародних відносин та прикладними науками. Конкретний (прикладний) та теоретичний рівні дослідження міжнародних відносин. Предметна диференціація вивчення міжнародних відносин. Суспільна значимість та проблематика дослідження міжнародних відносин. Поняття та категорії в науці про міжнародних відносин.

Тема 2 Поняття та найважливіші особливості міжнародних відносин.

Проблеми наукового дефініювання поняття *міжнародні відносини*. Суб'єктивістський та об'єктивістський підходи до їх трактування. Проблема ірреального розуміння явищ та процесів у сфері міжнародних відносин. Позиція Р.Арона. Зміст географічного парадоксу міжнародних відносин та основні підходи до його вирішення.

Формулювання поняття *міжнародні відносини* та його еволюція у XVIII-XXI ст. Основні дефініції міжнародних відносин. Критерій Н.Спайкмена. *Широке* визначення та його використання у наукових дослідженнях. Класичне визначення та його інтерпретація у працях Г.Моргентау і Г.Кісінджера. Визначення міжнародних відносин у працях К.Дойча, Р.Шнайдера, Х.Брука, Б.Сапіна

Сучасне наукове трактування найважливіших особливостей міжнародних відносин: *поліцентризму, складності, системності, глобальності, економічної детермінованості, культурного плюралізму, інформаційної залежності*. Дилема

пріоритету міжнародного середовища та її розв'язання в концепції К.Холсті, В.Хандрієдера, Г.Кісінджера.

Тема 3 Учасники міжнародних відносин.

Критерії та особливості участі в міжнародних відносинах. Поняття учасництва. Найпоширеніші означення суспільних одиниць, що приймають участь в міжнародних відносинах: *суб'єкт міжнародного права, суб'єкт міжнародних відносин, учасник, сторона, фактор, актор, об'єкт.*

Суб'єкти міжнародного права та міжнародних відносин. Критерії міжнародної правосуб'єктності. Основні і похідні суб'єкти міжнародного права. Суб'єкти міжнародного приватного права.

Дилема суб'єктності. Етатична теорія суб'єктності в міжнародних відносинах. Ідея біфуркації міжнародних відносин у концепції Дж.Розенау. Виникнення і розвиток теорії транснаціоналізму.

Найважливіші ознаки учасника міжнародних відносин. Типи учасників: особи, суспільні групи, держави, міжнародні організації.

Особливості участі в міжнародних відносинах осіб. Поняття та теорії політичної і фізичної особи. Поняття *децидент* та його наукові інтерпретації.

Співвідношення понять *суспільна група* і *юридична особа*. Різновиди суспільних груп.

Поняття держави та особливості її функціональної активності у сфері міжнародних відносин. Різновиди сучасних держав. Класифікаційні підходи.

Поняття міжнародних організацій. Міждержавні та недержавні організації.

Тема 4 Інтереси учасників міжнародних відносин.

Поняття інтересу як найважливішої мотивації дій учасників міжнародних відносин. Потреби та їх артикуляція у політиці

держави. Агрегація інтересів та їх реалізація у цілях зовнішньої політики. Співвідношення інтересів і цілей. Позиції Г.Моргентау та Р.Арона.

Психологічний та операційний підходи до розуміння інтересів учасників міжнародних відносин.

Типологія інтересів. Національні та універсальні інтереси у міжнародних відносинах. Декларативні та реальні інтереси держав. Концептуальні схеми А. Волферса, Т. Робінсона та Ю. Кукулки. Типологія інтересів за критеріями: типу учасника, значимості, функціонального виду, часових меж. Реінтерпретація інтересів. Концепція Я.П'єтрася.

Тема 5 Види та форми міжнародних відносин.

Видова структура міжнародних відносин. Проблеми ієрархічного рангування видів. Моделі видової структури міжнародних відносин. Позиції Я. П'єтрася та Г.Моргентау.

Поняття зовнішньої політики. Інтерпретації. Зовнішньополітичні відносини. Типи зовнішньої політики держави. Концептуальні схеми Й.Беллерса та Дж.Розенау.

Доктринальні основи зовнішньої політики. Дилема безпеки. Стратегії зовнішньополітичної діяльності. Засоби здійснення політики в міжнародному середовищі. Моделі зовнішньої політики. Математична інтерпретація П.Мак-Гоуена. Фактори зовнішньої політики.

Поняття дипломатичних відносин. Зміст та функції дипломатії. Форми дипломатичної діяльності: спеціальні місії, постійні представництва, конференції, міжнародні організації.

Поняття військових відносин, їх роль і місце в міжнародних відносинах. Класичне розуміння війни у концепціях К.фон Клаузевіца та А.Мехена. Типи військових відносин: партнерські, конфронтаційні, домінаційні.

Поняття міжнародних економічних відносин. Особливості суб'єктності у міжнародних економічних відносинах. Світова економіка. Типи міжнародних економічних відносин: виробнича кооперація, торгівля, валютно-фінансові операції.

Специфічні особливості міжнародних культурних, інформаційних, етнічних, релігійних та харитативних відносин.

Міжнародне співробітництво у сферах боротьби із злочинністю та тероризмом, рятувальних операцій, дослідження Антарктиди та космосу.

Поняття форми міжнародних відносин. Специфічні особливості інтеракцій в міжнародному середовищі. Форми міжнародних відносин: двостороння (білатеральна), багатостороння (полілатеральна) та колективна.

Тема 6 Морально-етичні та правові аспекти міжнародних відносин. міжнародних відносин.

Політичні та правові механізми реалізації міжнародних відносин. Специфіка взаємодій держав в рамках міжнародних організацій. Принципи міжнародного права. Взаємозв'язок права і моралі у світовій політиці. Дискусія щодо регулятивної ролі права в міжнародних відносинах.

Значення моралі і релігії у сучасних міжнародних відносинах. Мораль та етика в міжнародному середовищі. Ідея універсальної моралі у міжнародних відносинах. Проблема нетотожності морально-етичних основ народів світу та її вплив на світову політику. Культурний плюралізм. Релігія та ідеологія. Проблема рас та цивілізацій. Дискусії навколо концепції С.Хантингтона.

Тема 7 Міжнародний порядок

Поняття світової політики. Стани міжнародного середовища: статичний, стабільний, трансформаційний, турбулентний. Ідеї циклічності у світовій політиці. Дилема війни і миру.

Поняття міжнародного порядку. Міжнародний і світовий порядок. Правові концепції міжнародного правопорядку. Політологічні концепції міжнародного порядку. Роль глобальних наддержав у формуванні принципів міжнародного порядку. Принципи міжнародного порядку. Історичні типи

міжнародного порядку: Вестфальський, Віденський, Версальсько-Вашингтонський, Ялтинсько-Потсдамський. Міжнародний порядок на зламі ХХ-ХХІ ст. Дискусії щодо майбутнього світової цивілізації. Глобалістські та регіоналістські концепції майбутнього.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття № 1

1. Проблеми наукового дефініювання міжнародних відносин. Сучасні визначення поняття та особливості їх інтерпретації і застосування.

2. Поліцентризм, як найважливіша риса міжнародних відносин. Наукові дискусії щодо її трактування.

Література

Основна

1. *Мадисон В.В., Шахов В.А.* Політологія міжнародних відносин. – К.: Либідь, 1997.
2. *Мальський М., Мацях М.* Теорія міжнародних відносин.- К.: „Кобза”, 2004.
3. Міжнародні відносини: історія, теорія, економіка. За ред. М.З.Мальського і Ю.М.Мороза. – Львів.: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002.
4. *Brown C.* Understanding International Relations. Second Edition. – New York.: PALGRAVE, 2001.
5. *Jackson R., Sørensen G.* Introduction to International Relations. – Oxford.: University Press, 1999.
6. *Russet B. Starr* World Politics. The Menu for Choice.: Fourth Edition. – New York.: W.H.Freeman and Company, 1992.

Додаткова

1. Хрестоматія. Теорія міжнародних відносин. / Под.ред. П.А. Цыганкова – М.: Гардарики, 2002.
2. *Цыганков П.А.* Международные отношения. – М.: Новая школа, 1996.

3. Encyklopedia politologii. T 5. Stosunki międzynarodowe. / Pod red. T.Łoś-Nowak.- Zakamycze.: Kantor Wydawniczy, 2002.
4. *Krejčì O.* Mezinárodní politika. – Praha: Victoria Publishing, 1997.
5. *Łoś-Nowak T.* Stosunki międzynarodowe. Teorie-systemy-uczestnicy. – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000.
6. *Pietraś Z.J.* Zasady teorii stosunkow międzynarodowych. – Lublin: UMCS, 1986.

Семинарське заняття № 2

1. Міжнародні відносини та їх істотні специфічні особливості.

2. Дилема превалювання міжнародного середовища та її розв'язання в концепціях В.Хандрієдера, К.Холсті та Г.Кісінджера.

Література

Основна

1. Введение в теорию международных отношений и анализ внешней политики: Учеб. пособие. / Ломагин Н.А., Кузнецов В.Е., Лисовский А.В., Павлов А.Ю., Сутырин С.Ф. – СПб.: Изд. дом “Сентябрь”, 2001.
2. *Кисинджер Г.* Дипломатия. – М.: Научн-изд центр “Ладомир”, 1997.
3. *Мадисон В.В., Шахов В.А.* Політологія міжнародних відносин. – К.: Либідь, 1997.
4. *Мальський М., Мацяк М.* Теорія міжнародних відносин.- К.: „Кобза”, 2004.
5. Современные международные отношения. / Под.ред. А.В. Торкунова. – М.: РОССПЭН, 2001.
6. *Jackson R., Sørensen G.* Introduction to International Relations. – Oxford.: University Press, 1999.
7. *Russet B. Starr* World Politics. The Menu for Choice.: Fourth Edition. – New York.: W.H.Freeman and Company, 1992.

Додаткова

1. *Цыганков П.А.* Международные отношения. – М.: Новая школа, 1996.
2. *Pietraś Z.J.* Zasady teorii stosunkow międzynarodowych. – Lublin: UMCS, 1986.
3. *Rosecranc R., Stein A.A.* The Domestic Bases of Grand Strategy. – Cornell: Cornell University Press, 1993.

Семінарське заняття № 3

1. Критерії та особливості учасництва в міжнародних відносинах. Найпоширеніші означення суспільних одиниць, що приймають участь в міжнародних відносинах.

2. Дилема суб'єктності: позиції етатизму і транснаціоналізму.

Література

Основна

1. Действующее международное право: В 3-х т. – М.: Изд-во независимого ин-та междунар. права, 1999.
2. *Мальський М., Мацях М.* Теорія міжнародних відносин.- К.: „Кобза”, 2004.
3. Современные международные отношения. / Под.ред. А.В. Торкунова. – М.: РОССПЭН, 2001.
4. *Brown C.* Understanding International Relations. Second Edition. – New York.: PALGRAVE, 2001.
5. *Kennedi P.* Mocarstwa świata: narodziny, rozkwit, upadek. – Warszawa.: Książka i Wiedza, 1995.
6. *Ray J.L.* Global Politics. Third Edition. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1987.
7. *Riggs R.E., Plan C.* International Organization and World Politics. Second ed. – Belmont.: Wadsworth Publisher Company, 1994.

Додаткова

1. *Лундестад Г.* Восток, Запад, Север, Юг: основные направления международной политики. 1945-1996. Пер. с англ. – Москва.: Издательство „Весь мир”, 2002.
2. Хрестоматия. Теория международных отношений. / Под.ред.

- П.А. Цыганкова – М.: Гардарики, 2002.
3. *Цыганков П.А.* Международные отношения. – М.: Новая школа, 1996.
  4. *Encyklopedia politologii. T 5. Stosunki międzynarodowe.* / Pod red. T.Łoś-Nowak.- Zakamycze.: Kantor Wydawniczy, 2002.
  5. *Kukułka J.* Teoria stosunków międzynarodowych. – Warszawa: SCHOLAR, 2000.
  6. *Łoś-Nowak T.* Stosunki międzynarodowe. Teorie-systemy-uczestnicy. – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000.
  7. *Międzynarodowe stosunki polityczne.* / Pod red. W.Malendowskiego i C.Mojsiewicza. – Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora, 1997

Семінарське заняття № 4

1.Поняття «інтерес». Психологічний та операційний підходи до його розуміння.

2. Видова структура міжнародних відносин. Наукова полеміка навколо проблеми ієрархічного рангування видів.

3.Форми міжнародних відносин. Політичні та правові механізми взаємодій між державами.

Література

Основна

1. *Арон Р.* Демократия и тоталитаризм. – М.: Текст, 1993.
2. *Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В.* Міжнародне право: основи теорії. – К.: Либідь, 2002.
3. *Гаджиев К.С.* Геополитика. – М.: Международные отношения, 1998.
4. *Лебедева М.М.* Мировая политика: учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2003.
5. *Мадисон В.В., Шахов В.А.* Політологія міжнародних відносин. – К.: Либідь, 1997.
6. *Мальський М., Мацях М.* Теорія міжнародних відносин.- К.: „Кобза”, 2004.

7. *Мережко О.О.* Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії і практики. – К.: Тайсон, 2002.
8. *Современные международные отношения.* / Под.ред. А.В. Торкунова. – М.: РОССПЭН, 2001.
9. *Jackson R., Sørensen G.* Introduction to International Relations. – Oxford.: University Press, 1999.
10. *Russet B. Starr* World Politics. The Menu for Choice.: Fourth Edition. – New York.: W.H.Freeman and Company, 1992.
11. *Ponton G., Gill P.* Introduction to Politics. Third Edition. – Oxford: Blaskwell Publichers, 1993.
12. *Ray J.L.* Global Politics. Third Edition. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1987.

Додаткова

1. *Арон Р.* Мир і Війна між націями.- К.: Юніверс, 2000.
2. *Бжезинский З.* Великая шахматная доска. – М.: Международные отношения, 1999.
3. *Бовин А.* Перестройка международных отношений: пути и подходы // *Мировая экономика и междунар. отношения.* – 1989. №1.
4. Введение в теорию международных отношений и анализ внешней политики: Учеб. пособие. / Ломагин Н.А., Кузнецов В.Е., Лисовский А.В., Павлов А.Ю., Сутырин С.Ф. – СПб.: Изд. дом “Сентябрь”, 2001.
5. *Камінський А.* Основи міжнародних відносин. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001.
6. *Кисинджер Г.* Дипломатия. – М.: Научн-изд центр “Ладомир”, 1997.
7. *Троян С.С.* Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібник. – К.: НМЦВО, 2000.
8. *Coulombis T.A., Wolfe J.H.* Introduction to International Relations: Power and Justise. Second ed. – Englewood.: Prentice-Hall, 1992.
9. *Krejčí O.* Mezinárodní politika. – Praha: Victoria Publishing, 1997.
10. *Kukułka J.* Teoria stosunków międzynarodowych. – Warszawa: SCHOLAR, 2000.

Семінарське заняття № 5

1. Зміст поняття та інтерпретації зовнішньої політики держави.

2. Класифікація зовнішньої політики Концептуальні схеми Беллєра та Холсті.

3. Військові і дипломатичні відносини між державами світу.

Література

Основна

1. Арон Р. Демократия и тоталитаризм. – М.: Текст, 1993
2. Гуменюк Б.І. Основи дипломатичної та консульської служби. – К.: Либідь, 1998.
3. Гуменюк Б.І., Щєрба О.В. Сучасна дипломатична служба: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001.
4. Лебедева М.М. Мирова політика: учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2003.
5. Мадисон В.В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин. – К.: Либідь, 1997.
6. Мальський М., Мацях М. Теорія міжнародних відносин.- К.: „Кобза”, 2004.
7. Ikenberry G.J. American Foreign Policy: Theoretical Essays.- Harper Collins Publishers, 1989.
8. Ponton G., Gill P. Introduction to Politics. Third Edition. – Oxford: Blaskwell Publichers, 1993.
9. Ray J.L. Global Politics. Third Edition. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1987.

Додаткова

1. Говард М. Війна в європейській історії. – К.: Мегатайп, 2000.
2. Клаузевиц К. О войне: В 2-х томах. – М.; СПб.: АКТ, 2002.
3. Ковалёв А.Н. Азбука дипломатии: 3-е, изд., перераб. и доп. – М.: Международные отношения, 1977.
4. Костенко Г. Предмет і зміст воєнної теорії безпеки // Військо України. – 1995. № 1-2.
5. Кисинджер Г. Дипломатия. – М.: Научн-изд центр “Ладомир”, 1997.

6. *Позняков Э.* Внутренняя и внешняя политика. Парадоксы взаимосвязи. // *Международ. жизнь.* М., 1989. № 10.
7. Політологічний енциклопедичний словник. – К.: Генеза, 1997.
8. *Mojsiewicz Cz.* Leksykon problemów międzynarodowych i konfliktów zbrojnych. - Wrocław: Alta 2, 2001.
9. *Morgenthau H.J.* Politics among Nations. – New York: Alfred A Knopf, 1967.
10. *Pietras Z.J.* Zasady teorii stosunkow międzynarodowych. – Lublin: UMCS, 1986.
11. *Rosenau James N.* Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity. - Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1990.
12. *Russet B., Starr H., Stoll R.J.* Choices in World Politics. Sovereignty and Interdependence. – New York.: W.H. Freeman and company, 1989.

Семінарське заняття № 6

1.Поняття міжнародних економічних відносин. Проблеми визначення суб'єктності та типологізації.

2.Специфічні особливості міжнародних культурних, інформаційних, етнічних, релігійних та харитативних відносин у сучасному світі.

3.Поняття і різновиди міжнародного порядку.

Література

Основна

1. *Богуславский М.М.* Международное частное право. – М.: Международные отношения, 1994.
2. *Бураковський І.* Теорія міжнародної торгівлі. – К.: Основи, 1996.
3. *Гайдуков Л.Ф., Кремень В.Г., Губерський Л.В. та ін.* Міжнародні відносини і зовнішня політика. – К.: “Либідь”, 2001.
4. *Дюррозель Ж.Б.* Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. – К.: Основи, 1995.

5. Міжнародні відносини: історія, теорія, економіка. За ред. М.З.Мальського і Ю.М.Мороза. – Львів.: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002.
6. *Фединяк Г.С. Фединяк Л.С.* Міжнародне приватне право: Навч.посібн.- 2-е вид., доп. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
7. *Харченко Н.М.* Проблеми наукового визначення поняття міжнародний порядок. // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини.- Випуск 6.- Львів, ЛНУ ім. І.Франка, 2002.- С. 91-94.
8. *Huntington S.P.* Zderzenie cywilizacji. – Warszawa: MUZA SA, 2000.

Додаткова

1. *Baylis J., Smith S.* The Globalisation of World Politics. An Introduction to International Relations. Second edition. – Oxford.: Oxford University Press, 2001.
2. *Kondrakiwicz D.* Systemy równowagi sił w stosunkach międzynarodowych. – Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1999.
3. Тероризм we współczesnym świecie / Pod red. J.Pawłowski. – Warszawa: WZG, 2001.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Еволюція наукових уявлень про міжнародні відносини у XVIII-XXI сторіччях.
2. Політичні механізми здійснення інтеракцій між державами у міжнародному середовищі.
3. Протиставлення ідей анархічності і системності міжнародного середовища у наукових концепціях другої половини XX сторіччя.
4. Процеси глобалізації міжнародних відносин у другій половині XX сторіччя.
5. Концептуальні наслідки дискусії між прихильниками етатичної та транснаціональної візії світу.
6. Дилема інтерпретації впливу економіки на зовнішню політику держави.

7. Дилема інтепретації співвідношення ролі внутрішнього і зовнішнього середовищ держави.
8. Культурний плюралізм та його вплив на світову політику.
9. Глобальне інформаційне поле та його вплив на світову політику.
10. Місце і роль зовнішньої політики держави у системі її міжнародних зв'язків.
11. Сучасні наукові концепції співвідношення дипломатії і збройного насильства в політиці держави.
12. Вплив недержавних суб'єктів міжнародних відносин на світову політику.
13. Сучасні ТНК та їх вплив на зовнішню політику держави.
14. Значення сучасних міжнародних організацій у світовій політиці.
15. Сучасні наукові дискусії щодо ролі особи у зовнішній політиці держави.
16. Процеси формування світової економіки та їх вплив на світову політику.
17. Вплив масової культури на світову політику.
18. Глобальні комунікаційні мережі та їх вплив на світову політику.
19. Роль ідеології в зовнішній політиці сучасних держав світу.
20. Форми сучасної дипломатії та їх роль у сучасних міжнародних відносинах.
21. Роль міжнародних конференцій у становленні світового порядку ХХ сторіччя.
22. Взаємозв'язок принципів світового порядку із структурою міжнародної системи.
23. Найважливіші тенденції формування міжнародного порядку на рубежі ХХ-ХХІ ст.
24. Значимість міжнародного права як механізму регулювання міждержавних взаємин.
25. Наукові дискусії щодо впливу моралі на політику держави.
26. Особливості цивілізаційного підходу до розуміння міжнародних відносин.

27. Проблема нерозповсюдження ядерної зброї у сучасній світовій політиці.
28. Міжнародні конфлікти у сучасному світі.
29. Проблема міжнародного тероризму у зовнішній політиці сучасних держав світу.
30. Дилема „Північ-Південь” у сучасній світовій політиці.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Проблеми дефініювання міжнародних відносин як суспільного явища. Різновиди наукових визначень.
2. Поліцентризм як найважливіша особливість міжнародних відносин. Дискусії навколо її наукового трактування.
3. Критерії складності міжнародних відносин. Порівняльний аналіз Р.Гілпіна.
4. Системність міжнародних відносин. Позиції Л.фон Берталанфі та Д.Істона.
5. Проблема співвідношення міжнародних та внутрішньодержавних відносин.
6. Проблема наукового трактування тези про інформаційну залежність міжнародних відносин
7. Проблема трактування ідеї економічної залежності міжнародних відносин
8. Проблема ірреального розуміння міжнародних відносин. Позиція Р.Арона.
9. Зміст “географічного парадоксу” міжнародних відносин та шляхи його розв’язання.
10. Проблема співвідношення понять зовнішня політика та міжнародні відносини.
11. Трактування особи та особистості в наукових концепціях суб’єктності.
12. Поняття зовнішньої та світової політики.
13. Інтерпретація поняття зовнішня політика у концепції П.Мак-Гоуена.
14. Найважливіші інтерпретації зовнішньої політики.

15. Форми міжнародних відносин та політичні і правові механізми їх реалізації.
16. Поняття суверенної національної держави та особливості її участі у міжнародних відносинах.
17. Типологія зовнішньої політики в концепції Й.Беллерса.
18. Типологія зовнішньої політики в концепції Дж.Розенау.
19. Засоби здійснення зовнішньої політики.
20. Дипломатія як форма несилової реалізації зовнішньої політики. Найважливіші функції дипломатії.
21. Найважливіші форми дипломатичної діяльності та їх взаємозв'язок із формами міжнародних відносин.
22. Суспільні групи та особливості їх діяльності у сфері міжнародних відносин.
23. Переговорний процес та його найважливіші особливості. Модель О.Ковальова.
24. Специфіка міжнародних відносин у воєнній сфері.
25. Дилема суб'єктності в міжнародних відносинах: державоцентризм та транснаціоналізм.
26. Найпоширеніші окреслення учасників міжнародних відносин.
27. Співвідношення понять “суб'єкт міжнародного права” та “суб'єкт міжнародних відносин”.
28. Суб'єкти міжнародних економічних відносин.
29. Різновиди міжнародних економічних відносин.
30. Найважливіші принципи Вестфальського міжнародного порядку.
31. Політика держави у сфері міжнародних економічних відносин.
32. Різновиди воєнних відносин в міжнародному середовищі.
33. Специфіка суб'єктності міжнародних організацій.
34. Вплив культурного плюралізму на сучасні міжнародні відносини.
35. Різновиди політики держави у культурних взаємин.
36. Специфіка культурних відносин в міжнародному середовищі.

37. Інформаційні процеси в міжнародному середовищі. Співвідношення національного і глобального інформаційних полів.
38. Принципи Віденського міжнародного порядку. Проблема інтервенції у міжнародних відносинах.
39. Поняття і принципи мирного співіснування.
40. Поняття міжнародного порядку.
41. Суб'єкти міжнародних інформаційних відносин. Політика держави у сфері інформації.
42. Поняття та види міжнародного співробітництва.
43. Взаємозв'язок між принципами міжнародного порядку і структурними особливостями міжнародної системи.
44. Принципи Ялтинсько-Потсдамського міжнародного порядку.
45. Наукова полеміка навколо проблеми співвідношення видів міжнародних відносин
46. Види та функціональні особливості учасників міжнародних відносин
47. Наукова дискусія щодо вторинності міжнародних відносин. Позиції ортодоксійного марксизму та неомарксизму.
48. Принципи Версальсько-Вашингтонського міжнародного порядку.
49. Полеміка навколо тези про економічний детермінізм в міжнародних відносинах
50. Глобальність міжнародних відносин. Етапи та особливості глобалізації.
51. Дискусія щодо економічної залежності зовнішньої політики.
52. Найважливіші функції дипломатії.
53. Різновиди суб'єктів міжнародного права та їх функціональні особливості
54. Різновиди суб'єктів міжнародних відносин та їх функціональні особливості
55. Ідея анархічності міжнародних відносин.
56. Концепція поліархічності міжнародного середовища. Структурні чинники світової політики.
57. Наукові концепції інтересу в міжнародному середовищі. Суб'єктивістський та об'єктивістський підходи.

58. Найважливіші напрями і тенденції формування принципів сучасного міжнародного порядку.
59. Цілі та інтереси учасників міжнародних відносин.
60. Трактатування війни в сучасній теорії міжнародних відносин.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Арон Р.* Демократия и тоталитаризм. – М.: Текст, 1993
2. *Богуславский М.М.* Международное частное право. – М.: Международные отношения, 1994.
3. *Бураковський І.* Теорія міжнародної торгівлі. – К.: Основи, 1996.
4. Введение в теорию международных отношений и анализ внешней политики: Учеб. пособие. / Ломагин Н.А., Кузнецов В.Е., Лисовский А.В., Павлов А.Ю., Сутырин С.Ф. – СПб.: Изд. дом “Сентябрь”, 2001.
5. *Гаджиев К.С.* Геополитика. – М.: Международные отношения, 1998.
6. *Гайдуков Л.Ф., Кремень В.Г., Губерський Л.В. та ін.* Міжнародні відносини і зовнішня політика. – К.: “Либідь”, 2001.
7. *Гудби Дж., Бувальда П., Тренин Д.* Стратегия стабильного мира. Навстречу Евроатлантическому сообществу безопасности. – Москва.: Международные отношения, 2003.
8. *Гуменюк Б.І.* Основи дипломатичної та консульської служби. – К.: Либідь, 1998.
9. *Гуменюк Б.І., Щерба О.В.* Сучасна дипломатична служба: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001.
10. *Давыдов Ю.П.* Норма против силы. Проблема мирорегулирования. – Москва.: Наука, 2002.
11. Действующее международное право: В 3-х т. – М.: Изд-во независимого ин-та междунар. права, 1999.
12. *Дюррозель Ж.Б.* Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. – К.: Основи, 1995.
13. *Лебедева М.М.* Мировая политика: учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2003.

14. Лукашук И.И. Международное право. – М.: БЭЖ, 1997.
15. Мадисон В.В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин. – К.: Либідь, 1997.
16. Мальський М., Мацях М. Теорія міжнародних відносин.- К.: „Кобза”, 2004.
17. Мережко О.О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії і практики. – К.: Тайсон, 2002.
18. Міжнародні відносини: історія, теорія, економіка. За ред. М.З.Мальського і Ю.М.Мороза. – Львів.: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002.
19. Почепцов Г.Г. Элементы теории коммуникации. – Ровно.: ППФ Волинські береги, 1999.
20. Репецький В.М. Дипломатичне і консульське право. – Львів.: ВАТ Біблос, 2002.
21. Сардарчук П.Д., Кулик О.П. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи: Навч.посібник.- К.: Україна, 2001.
22. Современные международные отношения. / Под.ред. А.В. Торкунова. – М.: РОССПЭН, 2001.
23. Фединяк Г.С. Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: Навч.посібн.- 2-е вид., доп. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
24. Харченко Н.М. Проблеми наукового визначення поняття міжнародний порядок. // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини.- Випуск 6.- Львів, ЛНУ ім. І.Франка, 2002.- С. 91-94.
25. Baylis J., Smith S. The Globalisation of World Politics. An Introduction to International Relations. Second edition. – Oxford.: Oxford University Press, 2001.
26. Brown C. Understanding International Relations. Second Edition. – New York.: PALGRAVE, 2001.
27. Cziomer E., Zyblikiewicz L.W. Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych. – Warszawa; Kraków.: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000.
28. Huntington S.P. Zderzenie cywilizacji. – Warszawa: MUZA SA, 2000.
29. Ikenberry G.J. American Foreign Policy: Theoretical Essays.- Harper Collins Publishers, 1989.

30. *Jackson R., Sørensen G.* Introduction to International Relations. – Oxford.: University Press, 1999.
31. *Russett B. Starr* World Politics. The Menu for Choice.: Fourth Edition. – New York.: W.H.Freeman and Company, 1992.
32. *Ponton G., Gill P.* Introduction to Politics. Third Edition. – Oxford: Blakwell Publishers, 1993.
33. *Ray J.L.* Global Politics. Third Edition. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1987.
34. *Riggs R.E., Plan C.* International Organization and World Politics. Second ed. – Belmont.: Wadsworth Publisher Company, 1994.
35. *Rosecrance R., Stein A.A.* The Domestic Bases of Grand Strategy. – Cornell: Cornell University Press, 1993.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. *Арон Р.* Мир і Війна між націями.- К.: Юніверс, 2000.
2. *Бжезинский З.* Великая шахматная доска. – М.: Международные отношения, 1999.
3. *Бовин А.* Перестройка международных отношений: пути и подходы // Мировая экономика и междунар. отношения. – 1989. №1.
4. *Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожний О.В.* Міжнародне право: основи теорії. – К.: Либідь, 2002.
5. *Говард М.* Війна в європейській історії. – К.: Мегатайп, 2000.
6. *Демин Ю.Г.* Статус дипломатических представительств и их персонала. – М.: Международные отношения, 1995.
7. Дипломатическая служба. Учеб.пособие. / Под ред. А.В. Торкунова – М.: Рос. политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2002.
8. Дипломатический словарь. В 3-х т. – М.: Наука, 1984.
9. *Дмитрієв А.І. Муравйов В.І.* Міжнародне публічне право. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
10. *Донеллі Дж.* Права людини у міжнародній політиці. – Львів.: Кальварія, 2004.
11. Дослідження світової політики: Зб. наук. праць. Вип. 13. За

- ред. Л.О. Лещенка – К.: Ін-т світової економіки і міжнар. відносин НАН України, 2000.
12. Дослідження світової політики: Зб. наук. праць. Вип. 15. За ред. Л.О. Лещенка, Є.Є.Камінського – К.: Ін-т світової економіки і міжнар. відносин НАН України, 2001.
  13. *Захарова Л.М., Коновалова А.А.* Основы дипломатической и консульской службы: Учеб.пособие. – Минск. БГЭУ, 2001.
  14. *Камінський А.* Основы міжнародних відносин. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001.
  15. *Кисинджер Г.* Дипломатия. – М.: Научн-изд центр “Ладомир”, 1997.
  16. *Клаузевиц К.* О войне: В 2-х томах. – М.; СПб.: АКТ, 2002.
  17. *Ковалёв А.Н.* Азбука дипломатии: 3-е, изд., перераб. и доп. – М.: Международные отношения, 1977.
  18. *Костенко Г.* Предмет і зміст воєнної теорії безпеки // Військо України. – 1995. № 1-2.
  19. *Кулик О., Сардарчук П.* Елементи дипломатичного протоколу і дипломатичної практики в історії України. – Львів.: ЛНУ ім. І.Франка, 2000.
  20. *Кухта Б., Романюк А., Поліщук М.* Хто є хто в європейській та американській політичній науці. – Львів: Кальварія, 1995.
  21. *Лундестад Г.* Восток, Запад, Север, Юг: основные направления международной политики. 1945-1996. Пер. с англ. – Москва.: Издательство „Весь мир”, 2002.
  22. *Насиновский В.Е., Скакунов Э.И.* Политические конфликты в современных условиях. // США: экономика, политика, идеология. – 1995. № 4.
  23. Отчёт о мировом развитии 1997. Государство в меняющемся мире. М.: Прайм -ТАСС, 1997.
  24. *Плотникова О.В.* Консульские отношения и консульское право: Учеб. для вузов. – М.: Изд. группа НОРМА-ИНФРА, 1998.
  25. *Позняков Э.* Внутренняя и внешняя политика. Парадоксы взаимосвязи. // Междунар. жизнь. М., 1989. № 10.
  26. Політологічний енциклопедичний словник. – К.: Генеза, 1997.
  27. *Попов В.И.* Современная дипломатия. Теория и практика.

- Дипломатія – наука і искусство. - 2-е изд., доп. – М.:
Международ. отношения, 2000.
28. *Стіліц Д.Ж.* Глобалізація та її тягар. – Київ.: Видавничий дім „КМ Академія”, 2003.
  29. *Тимченко Л.Д.* Международное право. - Харьков: Консум; Ун-т внутр.дел, 1999.
  30. *Троян С.С.* Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібник. – К.: НМЦВО, 2000.
  31. Україна в міжнародно-правових відносинах: Кн 2. Права охорона культурних цінностей. – К.: Юрінком Інтер, 1997.
  32. Хрестоматія. Теория международных отношений. / Под.ред. П.А. Цыганкова – М.: Гардарики, 2002.
  33. *Цыганков П.А.* Международные отношения. – М.: Новая школа, 1996.
  34. *Черкес М.Ю.* Міжнародне право: 2-е вид. – К.: Т-во Знання, 2001.
  35. *Almond G.A., Bingham Powell G.J.* Comrarative Politics Today. Sixth ed. – New York.: Harper Collins College Publishers, 1996.
  36. *Barchil S., Devetak R., Linklater A., Paterson M., Reus-Smit C., True J.* Theories of International Relations. – London.: PALGRAVE, 1996ю
  37. *Brzezinski Z.* A Ceostrategie for Euroasia // Foreign Affers. – 1997. september / october.
  38. *Brzeziński Z.* Plan gry: USA – ZSRR. – Warszawa: Nowe Wydawnictwo Polskie, 1990.
  39. *Buzan B.* People, States and Fear. Second Edition. – New York: Harvester Wheatsheaf, 1991.
  40. *Chmaj M., Żmigrodski M.* Wprowadzenie do teorii polityki. – Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2001.
  41. *Clarke M., White B.* Understanding Foreign Policy: The Foreign Policy Systems Approach. – Great Yarmouth: Galliard Ltd, 1995.
  42. *Couloumbis T.A., Wolfe J.H.* Introduction to International Relations: Power and Justise. Second ed. – Englewood.: Prentice-Hall, 1992.
  43. *Craig G.A., George A.L.* Force and Statescraft. Diplomatic

- Problems of Our Time. Second ed. – New York- Oxford. Oxford University, 1990.
44. *Dougherty J.E., Pfaltzgraff R.L.* Contending theories of International relations. – Harper Colins Publishers, 1990.
  45. Encyklopedia politologii. T 5. Stosunki międzynarodowe. / Pod red. T.Łoś-Nowak.- Zakamycze.: Kantor Wydawniczy, 2002.
  46. *Gilpin R.* The Political Economy of International Relations. – Princeton.: Princeton University Press, 1987.
  47. *Goldstein J.S.* International Relations. Third Edition. – New York.: Longman, 1999.
  48. *Heater D., Berridge G.R.* Introduction to International Politics.: HARVESTERN WHEATSHEAF, 1992.
  49. *Kennedi P.* Mocarstwa świata: narodziny, rozkwit, upadek. – Warszawa.: Książka i Wiedza, 1995.
  50. *Klare M.T., Thomas D.C.* World Security: Trends and Challenges at Century End. – New York.: St.Martin´s Press, 1991.
  51. *Kondrakiewicz D.* Systemy równowagi sił w stosunkach międzynarodowych. – Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1999.
  52. *Krejčì O.* Mezinárodní politika. – Praha: Victoria Publishing, 1997.
  53. *Kukułka J.* Teoria stosunków międzynarodowych. – Warszawa: SCHOLAR, 2000.
  54. *Lebow R.N.* Between Peace and War: The Nature of International Crisis. – Baltimore -London: The Johns Hopkins University Press, 1981.
  55. *Łoś-Nowak T.* Stosunki międzynarodowe. Teorie-systemy-uczestnicy. – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000.
  56. *Maj Cz.* Wartości polityczne w stosunkach międzynarodowych. Lublin.: Wzdawnictwo UMCS, 1992.
  57. *Makers of Modern Strategy: from Machiavelli to the Nuclear Age.* Edited by P.Paret – Priceton: Princeton University Press, 1986.
  58. *Michalski P.* Strategia kierowania państwem // Zarządzanie i edukacja. – 1998. №3.
  59. Międzynarodowe stosunki polityczne. / Pod red. W.Malendowskiego i C.Mojsiewicza. – Poznań: Wydawnictwo

- Fundacji Humaniora, 1997.
60. *Mikołajczyk B.* Mniejszości w prawie międzynarodowym. – Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 1996.
  61. *Mojsiewicz Cz.* Leksykon problemów międzynarodowych i konfliktów zbrojnych. - Wrocław: Alta 2, 2001.
  62. *Morgenthau H.J.* Politics among Nations. – New York: Alfred A Knopf, 1967.
  63. *Nicholson M.* Rationality and the analysis of international conflict. – Cambridge: University press, 1992.
  64. *Nicolson H.S.* Diplomacy. – Georgetown.: Georgetown University Press, 1988.
  65. Nuklear Strategy and National Security: Points of View. Ed by. R.J. Prangler and R.P. Labrie. – Washington: American Enterprise Institute for Public Policy Research, 1977.
  66. *Olson W.C.* The Theory and Prectige of Internatinal Relations: Ninth Edition. – Prentice-Hall, 1994.
  67. Peace research: Achievements and Challenges. Ed. by P.Wallensteen. – London.: Westview Press, 1988.
  68. *Pietraś Z.J.* Decydowanie polityczne. – Warszawa; Kraków: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1998.
  69. *Pietraś Z.J.* Teoria gier jako sposób analizy procesów podejmowania decyzji politycznych. – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Sklodowskiej, 1997.
  70. *Pietraś Z.J.* Zasady teorii stosunkow międzynarodowych. – Lublin: UMCS, 1986.
  71. Polska w organizacjach międzynarodowych. Red. naukowa. Parzymies St., Popuk-Rysińska. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe “Scolar”, 1998.
  72. *Rosenau James N. (ed.)* International Politics and Foreign Policy: A Reader in Research and Theory. - New-York: Free Press, 1961.
  73. *Rosenau James N.* Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity. - Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1990.
  74. *Russet B., Starr H., Stoll R.J.* Choices in World Politics. Sovereignty and Interdependence. – New York.: W.H. Freeman and company, 1989.

75. Terroryzm we współczesnym świecie / Pod red. J.Pawłowski. –
Warszawa: WZG, 2001.

Навчальне-методичне видання

Кучик Олександр Сергійович

Кандидат історичних наук

Доцент кафедри міжнародних відносин
і дипломатичної служби

Мацяк Михайло Миколайович

Кандидат географічних наук

Доцент кафедри міжнародних відносин
і дипломатичної служби

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА

Методичні вказівки та рекомендації
до академічного курсу

Відповідальний за випуск – М.З. Мальський

Комп'ютерний набір – О.С. Кучик

Макетування – Н.М. Харченко

Умовних друкованих аркушів – 1,8. Наклад –100.

Надруковано на факультеті міжнародних відносин
Львівського національного університету ім.І.Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1